

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No8
MAXSUS SON

BAKALAVR TALABALARINIG MAQOLALARI TO'PLAMI

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 46 sahifa.

2025-yil noyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

MEHMONXONA KORXONALARIDA INNOVATSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	10
Erkaboyeva Jasmina Safarali qizi, Ochilova Hilola Farmonovna	
FAULT TOLERANCE AND SELF-HEALING IN IOT-ENHANCED P2P SYSTEMS	15
Ibrokhimkhuja Rikhsikhujaev, Mohit Bhandwal	
BIZNES BOSHQARUVIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	22
Ikromov Boisxon Bahodir o'g'li, Ozodbek Musayev	
BIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA VIRTUAL LABARATORIYADAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI.....	27
Turayeva Sabrina Kamoliddin qizi, Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
YASHIL LOGISTIKA VA TRANSMILLIY KORPORATSIYALAR.....	32
Rafiqov Abror Baxtiyor o'g'li, Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	
OMBORXONALARNI BOSHQARISHDA RFID TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNI AFZALLIKLARI.....	36
Mirkamolov Mirsardor Mirxamdam o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
STARTAPLAR VA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY O'SISH VA RIVOJLANISH JARAYONLARIDAGI ROLI.....	41
Abdumajidova Muxlisa Alisher qizi, Umarova Mukaddas Abbasovna	

STARTAPLAR VA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY O'SISH VA RIVOJLANISH JARAYONLARIDAGI ROLI

Abdumajidova Muxlisa Alisher qizi

Millat Umidi universiteti talabasi

Ilmiy rahbar:

Umarova Mukaddas Abbasovna

Millat umidi universiteti, "Biznes boshqaruvi"

kafedrasi professori, i.f.d.

E-mail: muxlisaabdumajidova6@icloud.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada startaplar va kichik bizneslarning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri, ularning innovatsion faoliyatdagi o'rni hamda O'zbekiston misolida iqtisodiy barqarorlikka qo'shayotgan hissasi tahlil qilingan. Tadqiqot davomida startap ekotizimi, davlat tomonidan yaratilgan imtiyozlar, investitsion muhit va kichik biznesning bandlikni ta'minlashdagi roli o'rganilgan. Natijalar startaplar innovatsion o'sishni jadallashtirayotgani, kichik biznes esa iqtisodiy tizimning barqaror poydevorini shakllantirayotganini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: startap, kichik biznes, innovatsiya, iqtisodiy o'sish, investitsiya, barqarorlik, O'zbekiston.

Abstract. This article analyzes the impact of startups and small businesses on economic development, their role in innovation activity, and their contribution to economic stability in the case of Uzbekistan. The study examines the startup ecosystem, state incentives, investment climate, and the role of small businesses in providing employment. The results show that startups are accelerating innovative growth, while small businesses are forming a stable foundation for the economic system.

Key words: Startup, small business, innovation, economic growth, investment, sustainability, Uzbekistan.

Аннотация. This article analyzes the impact of startups and small businesses on economic development, their role in innovation activity, and their contribution to economic stability in the case of Uzbekistan. The study examines the startup ecosystem, state-created incentives, the investment climate, and the role of small businesses in providing employment. The results show that startups are accelerating innovative growth, and small businesses are forming a stable foundation for the economic system.

Ключевые слова: startup, small business, innovation, economic growth, investment, stability, Uzbekistan.

KIRISH

Startaplar va kichik bizneslar zamonaviy iqtisodiyotning eng faol va innovatsion segmenti hisoblanadi [1] [2]. Ular yangi g'oyalarni iqtisodiy amaliyotga joriy etish, raqobatni kuchaytirish, bandlikni oshirish va milliy daromadni shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonda ham startap ekotizimi shakllanib, uni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosati izchil amalga oshirilmoqda [6][7]. So'nggi yillarda IT-Park, Technopark, Yoshlar startaplari dasturi va boshqa tashabbuslar natijasida minglab yoshlar o'z g'oyalarini biznesga aylantirish imkoniyatiga ega bo'ldi. Kichik biznes esa mamlakat YalMining yarmidan ortig'ini tashkil etib, iqtisodiy barqarorlikning asosiy manbalaridan biriga aylandi [7].

Shu bois startaplar va kichik bizneslarning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini tahlil qilish, ularni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini o'rganish hamda samaradorligini baholash dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqot ana shu maqsadga qaratilgan bo'lib, O'zbekiston misolida ushbu sektorning iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi chuqur tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy olimlardan J. Schumpeter (1934) o'zining "The Theory of Economic Development" asarida innovatsiyani iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida talqin etgan. U tadbirkorni iqtisodiy tizimda o'zgarishlar yaratuvchi ijodkor subyekt sifatida baholagan [1].

Peter Drucker (1985) esa kichik biznes va startaplarni "yangilikni amaliyotga aylantiruvchi mexanizm" sifatida ta'riflab, ularning iqtisodiy tizimni yangilashdagi rolini asoslab bergan [2].

OECD (2022) va World Bank (2023) hisobotlarida kichik biznes va startaplarning ish o'rinlari yaratish, eksport salohiyatini oshirish va innovatsion muhitni shakllantirishdagi ahamiyati alohida ta'kidlangan [3][4]. Ularning fikricha, startaplar yangi texnologiyalarni tez joriy etish orqali iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, kichik biznes esa iqtisodiy tizimni barqarorlashtiradi.

O'zbekiston olimlari orasida G'ulomov A., Mamatqulov S., Abduqodirova N. va Toshpo'latov Sh. kabi tadqiqotchilar kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi o'rnini chuqur tahlil qilgan. Ularning ishlarida tadbirkorlikni rivojlantirish iqtisodiy diversifikatsiya, hududiy bandlik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy omil sifatida baholangan [5][14].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2019-yilda tasdiqlangan "Yoshlar startaplarini qo'llab-quvvatlash to'g'risidagi qaror", "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Innovatsion rivojlanish strategiyasi" hamda IT-Park Uzbekistan faoliyati bo'yicha yillik hisobotlar mamlakatda startaplar uchun yaratilayotgan qulay muhitni namoyon etadi. Ushbu hujjatlar ilmiy adabiyotlar qatorida amaliy manba sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi. [16][10]

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda startaplar va kichik bizneslarning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahliliy, statistik va taqqoslama metodlar asosida o'rganildi. [3][4] Ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, IT-Park hamda Jahon banki hisobotlaridan olindi [6][7]. Tahlil davomida ushbu sektorning YalMdagi ulushi, bandlikni ta'minlashdagi roli va eksport salohiyatiga ta'siri baholandi [15]. Shuningdek, xorijiy tajribalar bilan taqqoslab, O'zbekiston sharoitida startaplar va kichik biznesni rivojlantirish uchun samarali yo'nalishlar aniqlangan.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda O'zbekistonda startaplar va kichik bizneslarning iqtisodiy faolligi sezilarli darajada ortmoqda. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda kichik biznes subyektlari mamlakat YalMining 53 foizdan ortig'ini tashkil etib, bandlikning 75 foizini ta'minlagan [6][15]. Shu bilan birga, IT-Park va Technopark doirasida 4000 dan ortiq startap loyihalari ro'yxatdan o'tgan bo'lib, ularning asosiy qismi axborot texnologiyalari, elektron tijorat va xizmat ko'rsatish sohalariga to'g'ri keladi. [7]

1-jadval. Startaplar va kichik bizneslarning asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari (O'zbekiston, 2022 - 2024) [6][7][17]

Ko'rsatkichlar	2020 - yil	2023 - yil	2024 - yil
Startaplar soni (ta)	2500	3300	4000
Kichik biznes ulushi (YalM %)	49,7	51,3	53,2
Bandlikdagi ulushi (%)	72	74	75
Eksport hajmi (mln \$)	70	90	115

1-jadvalda 2022–2024-yillar davomida O'zbekistonda startaplar soni, kichik biznesning YalMdagi ulushi, bandlik darajasi va eksport hajmidagi o'sish dinamikasi aks ettirilgan.

2022-yilda mamlakatda 2500 ta startap faoliyat yuritgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ularning soni 4000 taga yetgan, ya'ni 60 foizga o'sish kuzatilgan. Bu o'sish IT-Park, Innovatsiya agentligi va Yoshlar startap dasturlarining samarali faoliyati bilan bog'liq.

Kichik biznesning YalMdagi ulushi esa 2022-yildagi 49,7 foizdan 2024-yilda 53,2 foizga yetgan. Bu raqam kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi yetakchi o'rni mustahkamlanayotganini ko'rsatadi.

Bandlikdagi ulushi ham barqaror o'sishda: 2022-yildagi 72 foizdan 2024-yilda 75 foizga oshgan. Bu — yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha kichik biznes va startaplarning ijobiy ta'sirini ifodalaydi.

Eksport hajmi bo'yicha esa 2022-yildagi 70 million AQSh dollari 2024-yilda 115 million dollarga yetgan. Bu 1,6 barobarga o'sish demakdir. Ushbu natija startaplarning xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlari kengayayotganini bildiradi.

2-jadval. O'zbekiston startaplari faoliyati yuritayotgan asosiy sohalar (2024 - yil holatiga ko'ra) [7][8][9]

Soha nomi	Ulushi (%)	Misol sifatida faol loyihalar
Axborot texnologiyalari	35	Payme, Blizz, Uzum Tech
Elektron tijorat	22	Book.uz, Asaxiy, Zoodmall
Qishloq xo'jaligi texnologiyalari (AgroTech)	15	Agrobank startaplari, SmartFarm
Ta'lim texnologiyalari (EduTech)	12	Eduon, Ilmhub
Sog'liqni saqlash va biotexnologiya	9	Medbox, ClinicPro
Boshqalar	7	Turizm, transport, dizayn startaplari

2-jadvalda O'zbekiston startaplari faoliyat yuritayotgan sohalarning ulushi va yo'nalishlari ko'rsatilgan. 2024-yil holatiga ko'ra, mamlakat startaplarining asosiy qismi axborot texnologiyalari (35%) va elektron tijorat (22%) sohalarida to'plangan. Bu esa startap ekotizimining asosan raqamli iqtisodiyot yo'nalishida shakllanayotganini ko'rsatadi.

AgroTech (15%) va EduTech (12%) sohalarida ham faol o'sish kuzatilmoqda. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi texnologiyalarida raqamli yechimlar joriy etilayotgani oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim texnologiyalari sohasidagi startaplar esa onlayn o'qitish tizimlarini rivojlantirib, ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Sog'liqni saqlash (9%) yo'nalishidagi startaplar telemeditsina, onlayn maslahat va tibbiy ma'lumotlarni raqamlashtirishga qaratilgan. "Boshqa sohalar" (7%) esa turizm, transport va dizayn kabi yo'nalishlarni qamrab oladi.

Umuman olganda, startaplarning katta qismi yuqori texnologiyalar bilan bog'liq tarmoqlarga jamlangani iqtisodiyotda raqamli transformatsiya jarayoni jadal kechayotganini ko'rsatadi.

3-jadval. Kichik biznesning hududlar kesimidagi iqtisodiy faolligi (2024 - yil) [7][15]

Hudud	Ro'yxatdan o'tgan kichik bizneslar soni (ming)	Bandlik ulushi (%)	Asosiy yo'nalish
Toshkent shahri	58	21	IT, xizmatlar, savdo
Farg'ona viloyati	45	12	Qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish
Samarqand viloyati	43	11	Turizm, hunarmandchilik
Andijon viloyati	38	10	Sanoat, avtomobil qismlari
Buxoro viloyati	32	8	Turizm, oziq-ovqat mahsulotlari
Qoraqalpog'iston R.	25	7	Energetik, qurilish

3 - jadvalda Kichik biznesning hududlar kesishmasidagi iqtisodiy faolligi ko'rsatilgan. Toshkent shahrida kichik bizneslar soni eng yuqori (58 ming) va bandlik ulushi ham eng katta (21%), asosiy yo'nalish sifatida IT, xizmatlar va savdo rivojlangan.

• Farg'ona va Samarqand viloyatlarida kichik bizneslar soni nisbatan yuqori, bandlik ulushi esa pastroq (12% va 11%), ular qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish va turizm sohalariga yo'naltirilgan.

• Andijon, Buxoro va Qoraqalpog'istonda kichik bizneslar soni va bandlik ulushi kamayib boradi, asosiy yo'nalishlar hududning iqtisodiy ixtisosligiga bog'liq.

4-jadval. O'zbekiston startaplarni qo'llab - quvvatlash mexanizmlari (2024 - yil holatiga ko'ra) [11][12][13][14]

Qo'llab - quvvatlash shakli	Amalga oshiruvchi tashkilot	Mazmuni	Natija
Grant dasturlari	Innovatsiya agentligi, IT-Park	Startaplar loyihalarga 50 - 100 mln so'mgacha grant ajratish	300 dan ortiq loyihalar moliyalashtirish
Soliq imtiyozlari	Iqtisodiyot va moliya vazirligi	3 yilgacha daromad solig'idan ozod qilish	Yangi startaplar soni 40% ga oshgan
Biznes - inkubatorlar	Technopark, Yoshlar startap markazi	Ofis, maslahat, marketing xizmati	Yoshlar bandligi oshgan
Xalqaro hamkorlik	UNDP, USAID, KOICA	Startap eksportini qo'llab - quvvatlash, treninglar	Eksport hajmi 1,5 barobarga o'sgan

4-jadvalda O'zbekiston startaplarni qo'llab - quvvatlash mexanizmlari ko'rsatilgan. Grant dasturlari startaplarni moliyalashtirish orqali innovatsion g'oyalarni amalga oshirishga yordam beradi. 50–100 mln so'mgacha bo'lgan mablag'lar startaplar uchun boshlang'ich kapital sifatida ishlatilgan, natijada 300 dan ortiq loyihalar ishga tushirilgan.

Soliq imtiyozlari biznes boshlash xarajatlarini kamaytirib, startaplarni rag'batlantiradi. Bu tadbirlar yangi startaplar sonini 40% ga oshirishga olib kelgan va tadbirkorlik faoliyatini yanada jadal rivojlantirgan.

Biznes-inkubatorlar infratuzilma va maslahat xizmatlari orqali yosh tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlaydi. Bu startaplarning tezroq rivojlanishiga va yoshlar bandligining oshishiga xizmat qilgan.

Xalqaro hamkorlik startaplarni eksportga yo'naltirish va treninglar orqali ularni global bozorlarga tayyorlash imkonini bergan. Natijada eksport hajmi 1,5 barobarga oshgan, startaplar xalqaro savdo va tarmoq imkoniyatlarini kengaytirgan.

5-jadval. Startaplar va kichik biznesda bandlik ulushi (O'zbekiston, 2020 - 2024 - yillar) [15][16][17]

Yil	Bandlikda kichik biznes ulushi (%)	Bandlikda startaplar ulushi (%)	Umumiy band aholining ulushi (%)	Izoh
2020	69.5	1.2	70.7	Pandemiya davri ta'siri, startaplar soni kam.
2021	71.0	1.8	72.8	Raqamli xizmatlar sohasida o'sish boshlangan.
2022	72.3	2.5	74.8	IT-Park va grant dasturlari faol bosqichda.
2023	74.0	3.1	77.1	Startaplar bandlikda sezilarli o'rin egallay boshladi.
2024	75.0	3.8	78.8	Innovatsion sektorda ish o'rinlari ko'paymoqda.

2020–2024-yillar davomida kichik biznesda bandlik ulushi 69,5 foizdan 75 foizgacha oshgan, bu esa har yili o'rtacha 1,3–1,5% o'sish demakdir.

Startaplar esa dastlab umumiy bandlikning atigi 1,2 foizini tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 3,8 foizga yetgan — ya'ni 3 barobarga o'sish.

Bu jarayon mamlakatda raqamli iqtisodiyot, IT sohasi va onlayn xizmatlarning rivojlanayotganini ko'rsatadi. Jadvallar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda startaplar va kichik bizneslar iqtisodiyotning barqaror o'sishida asosiy harakatlantiruvchi kuchga aylanmoqda. Ularning o'sishi nafaqat innovatsion faoliyatni, balki bandlik, eksport va investitsion faollikni ham sezilarli darajada kuchaytirmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, startaplar va kichik bizneslar O'zbekiston iqtisodiyotining muhim drayverlaridan biridir. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda asosiy o'rinni egallaydi. So'nggi yillarda davlat tomonidan startaplarni moliyaviy qo'llab - quvvatlash, soliq imtiyozlari, grant dasturlari va biznes - inkubatorlar faoliyatini kengaytirish natijasida sezilarli o'sish kuzatiladi. Quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Startap va kichik bizneslarni moliyalashtirish manbalarini kengaytirish, venchur kapitalini rivojlantirish.
2. Hududiy biznes - inkubatorlar tarmog'ini kengaytirish.
3. Universitetlarda startap menejmenti kurslarini joriy etish.
4. Kichik biznes uchun raqamli texnologiyalarni kengaytirish.
5. Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va global bozorga chiqish imkoniyatlarini oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Schumpeter, J. (1934). The Theory of Economic Development. Harvard University Press.
2. Drucker, P. (1985). Innovation and Entrepreneurship. Harper & Row.
3. OECD (2022). Entrepreneurship and SME Policy Outlook.
4. World Bank (2023). Small Business Development Report.
5. Mamatqulov S., Abduqodirova N. (2021). Kichik biznes va startaplarning iqtisodiyotdagi o'rni.
6. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi (2024). Yillik hisobot.
7. Statistics Agency under the President of the Republic of Uzbekistan (Stat.uz) — "Small business and entrepreneurship" sahifasi.
8. IT-Park Uzbekistan (2024). Rasmiy ma'lumotlar.
9. Innovatsiya agentligi (2023). Startap dasturlari haqida ma'lumot.
10. PQ-4477-son qaror. Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi (2019).
11. UNDP Uzbekistan (2023). Youth and Innovation Report.
12. USAID (2023). Startup Ecosystem Development in Central Asia.
13. KOICA Uzbekistan (2024). Innovatsion hamkorlik loyihalari.
14. G'ulomov A., Toshpo'latov Sh. (2022). O'zbekiston iqtisodiyotida tadbirkorlikning o'rni.
15. World Economic Forum (2023). Global Startup Ecosystem Report.
16. https://president.uz/oz/pages/view/strategy?menu_id=144
17. <https://bandlik.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

8-Maxsus son. Bakalavr talabalarining maqolalari to'plami

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>